

JONGE ALLOCHTONEN EN CRIMINALITEIT? DAAR IS MARION VAN SAN WEER

‘Radicaliserende jongeren mag je vooral niet in een hoek duwen’

Marion van San. © pn

Tien jaar geleden riep criminologe Marion van San uit ‘nooit meer in België te willen werken’. Haar onderzoek naar criminaliteit bij allochtone jongeren lokte felle reacties uit: men verweet haar cryptoracistische uitgangspunten te hanteren, en met haar rapport het Vlaams Blok groot te maken. Anno 2013 duikt Van Sans naam opnieuw op: deze keer als ‘deskundige’ in het Syrië-debat.

De school van deze vijftienjarige Syriër is omgebouwd tot militair trainingskamp. © ig

Van dwepen met idealen (links: onder meer Brian de Mulder en Jejoen Bontinck bij Fouad Belkacem op de Antwerpse Meir, 2001) over protestacties (middelen: protest tegen anti-islamfilm in Borgerhout, 2012) tot vechten in Syrië (rechts: Brian De Mulder tussen biddende Syrische rebellen). © rr, belga, rr

VAN ONZE REDACTRICE

MARJAN JUSTAERT

BRUSSEL | Ze was één van de sprekers op het eerste ‘burgemeestersoverleg’ in Antwerpen vorige maand, over de Belgische jongeren die naar Syrië (willen) trekken om er mee te vechten tegen het regime van president Assad. Criminologe en sociologe Marion van San - opgegroeid in Aalst - werkt al jaren rond de problematiek. Meestal in Nederland, maar ook in België. Drie jaar geleden publiceerde ze ‘Idealen op drift: een pedagogische kijk op radicaliserende jongeren’. ‘Voor alle duidelijkheid: ik ben door de burgemeesters niet gevraagd om een onderzoek te voeren’, haast Van San zich. ‘Bart De Wever (N-VA) nodigde me uit om als expert te spreken op het overleg. En vorige week heb ik dat ook gedaan in Vilvoorde, op vraag van Hans Bonte (SPA).’ Een socialist die Marion van San op het schild hijst om over radicalisering onder moslimjongeren te praten: tien jaar geleden was dat nog ondenkbaar. (Links) Vlaanderen schreeuwde moord en brand toen Van San in 2001 de resultaten van haar studie rond criminaliteit en jonge allochtonen presenteerde, een studie in opdracht van toenmalig Justitieminister Marc Verwilghen (VLD). De criminologe stelde vast dat bijna één op de vier Oost-Europese jongens in België een strafblad heeft, veelal vermogenscriminaliteit.

Turkse en Marokkaanse jongeren raken tot 2,5 keer meer op het verkeerde pad dan hun Belgische leeftijdgenoten, aldus Van San. ‘Al tijdens het onderzoek werd ik langs alle kanten afgebrand, te-gengewerkt en geïntimideerd’, zou ze later een paar keer verklaren. ‘In politiek correct Vlaanderen was het *not done* om met zulke onderzoeksresultaten af te komen. Met het rapport is nooit iets gebeurd.’ Van San werd door sommigen beticht van ‘wetenschappelijk racisme’. Niet onbelangrijk: het was de tijd waarin extreemrechts hoogtij vierde, de andere partijen waren als de dood voor een nog groter succes voor het Vlaams Blok. Filip Dewinter, Gerolf Annemans en co. waren er als de kippen bij om te pas en te onpas te refereren aan haar onderzoek.

Van San trok zich terug in Nederland, verklaarde nooit nog in België te willen werken. Tot op de dag van vandaag is ze een ietwat omstreden figuur. Zowat al haar onderzoeken draaien rond criminaliteit en jonge allochtonen, en zowat allemaal worden ze gretig geciteerd door de rechterzijde.

Wat brengt u na al die jaren weer in België?

Marion van San: ‘Ik heb in de tussentijd nog onderzoek gevoerd in België, onder meer naar illegale immigranten en prostitutie in Antwerpen. De voorbije weken ben ik twee keer gaan spreken over radicalisering, een fenomeen

dat al jaren aan de gang is. Het internet speelt daarbij een belangrijke rol. Jongeren kunnen zich nu veel makkelijker aansluiten bij groepen van gelijkgezinden.’

Heeft ons land zich verkeken op de oprukkende radicalisering?

‘Ja. Dat is wel het minste wat je kunt stellen. Het probleem is jaren onderschat geweest, niet alleen in België maar ook in Nederland. Er is wel wat onderzoek gevoerd, maar niet naar de grote groep jongeren die bereid zijn om geweld te gebruiken om hun extreme idealen te verdedigen.’

U zag vorig jaar plots veel interesse voor de oorlog in Syrië op het internet, hadden we toen moeten ingrijpen?

‘Tja, dat blijft een moeilijke vraag, en de vraag is hoe. Want je merkt wel dat jongeren dwepen met de strijd in Syrië, maar dat er zovelen daadwerkelijk zouden vertrekken, had niemand zien aankomen. Ronselpraktijken zijn niet nieuw: als je een (fake) profiel hebt als moslim, word je regelmatig benaderd om ergens een ‘heilige oorlog’ te gaan uitvechten.’ ‘Hoewel enorm veel jongeren preteenderen te vertrekken, zijn er ook heel wat van hen hier gebleven. Wat houdt hen tegen? Een gezin dikwijls, of de gedachte dat ze via *da’wa* – de islam verkondigen en propaganderen – ook een plekje in het paradijs verdienen. Alleen niet zo snel.’ ‘Soms vinden ze dat ze zich nog

meer moeten verdiepen in hun geloof. Die jongeren vertrekken niet zomaar: ze doen het uit gehoorzaamheid aan Allah. Dat zijn trouwens geen domme jongens, he. Men zegt soms dat het om kansarme jongeren gaat, maar ik heb er zo nog geen enkele gezien. Velen van hen studeren, sommigen werken. Voor anderen is werken al te lastig geworden, omdat ze bijvoorbeeld geen hand meer willen geven aan ongelovigen.’

Als zij echt willen vertrekken, kun je hen niet tegenhouden, zegt u.

‘Inderdaad. “De moslimgemeenschap is als één lichaam”, hoor je dikwijls. Als iemand ergens pijn heeft, voelt de andere het ook. Zelfs moslims die hier geboren zijn, voelen meer verwantschap met hun broeders en zusters in Syrië dan met leeftijdgenoten met wie ze zijn opgegroeid.’

Hoe moeten we daarmee omgaan?

‘Het komt erop aan vroeger te beginnen. Jongeren die extreme ideeën beginnen te ontwikkelen, moet je ten eerste serieus nemen en ten tweede een tegenwicht bieden.’ ‘Een sterk ideaal is niet per definitie negatief, maar als het een extreem ideaal wordt en jongeren in verregaande mate bereid zijn om geweld te gebruiken, staat de samenleving met haar mond vol tanden. Dan voel je de onmacht en de handelingsverlegenheid van ouders, leerkrachten, ... Het is uiter-

aard niet de bedoeling dat de school jongeren gaat verklikken. Maar als niemand iets met de signalen doet, worden we wel met de problemen geconfronteerd waar we nu voor staan.’

‘Je mag zulke jongeren vooral niet in een hoek duwen, want dan zet je hen waar mensen met extreme idealen het liefst zitten: in een hoek. ‘Zie je wel, iedereen is tegen ons’, is hun geliefde houding. Als het pedagogisch netwerk het laat afweten, dan wordt de jongere vaak echt extreem. Dat geldt niet alleen voor jihadi’s, maar evengoed voor neonazi’s, krakers of extreme dierenrechtenactivisten. Het enige wat je als overheid kan doen, is werken in de diepte en zorgen dat er geen volgende golf jongeren naar een volgende oorlog trekt.’

U vindt wetsvoorstellen om identiteitspapieren af te nemen of om vechten in Syrië te verbieden dus onzinnig?

‘Die voorstellen zullen geradicaliseerde jongeren totaal niet tegenhouden, zoveel is zeker. Trouwens, identiteitspapieren afpakken: dat moet de politie niet doen, dat moeten de ouders doen.’ ‘Ook die verscherpte grenscontroles die minister van Binnenlandse Zaken Joëlle Milquet (CDH) wil doorvoeren, zijn zinloos. Luchtvaartmaatschappijen mogen alleenreizende minderjarigen niet eens controleren op het bezit van een ouderlijk toestemmingsformulier.’

Milquet krijgt het verwijt aan steekvlampolitiek te doen, is dat ook uw mening?

‘Absoluut! Er worden allerlei maatregelen op het getouw gezet, terwijl men helemaal geen zicht heeft op de achtergrond van die jongeren. Ik maak me daar zorgen over. Ik vrees dat er veel geld verloren zal gaan aan projecten die niets uithalen. Waarom? Omdat men die groep niet kent. Daarom pleit ik voor meer onderzoek.’

Hier spreekt de onderzoeker.

‘Ja, maar ik geef tenminste toe dat ik onvoldoende zicht heb op de zaak. Hoe geraken die jongeren zo geradicaliseerd? Wat is hun thuis-situatie, hun achtergrond? Waar komen ze in die oorlog terecht, wat voor opleiding krijgen ze ginder? Moeten we focussen op een baan als ze terugkomen, moeten we psychologische hulp bieden of moeten we bovenal bezig zijn met het veiligheidsaspect? Zullen zij hun leven gewoon weer kunnen oppakken als ze weer thuis zijn? Of nog: is het een kleine groep? Dat zou ik op dit moment niet durven beweren. Dat zei men destijds ook van de Marokkaanse jongens die op het verkeerde pad terecht kwamen, en vervolgens bleek dat de helft van de Marokkanen tussen 18 en 23 jaar in Rotterdam al eens in contact gekomen is met de politie voor een of meerdere misdrijven.’

Daar heeft België de boot gemist?

‘Zeer zeker. En Nederland ook.’

Je merkt wel dat jongeren dwepen met de strijd in Syrië, maar dat er zovelen daadwerkelijk zouden vertrekken, had niemand zien aankomen